

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Підручник

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук Володимира Бурдіна
та кандидата юридичних наук Віктора Маркіна*

ЮРІНКОН ІНТЕР
Київ-2025

УДК 343(477)(075.8)
К82

Рецензенти:

Пономаренко Юрій Анатолійович – д-р юрид. наук, доц., завідувач кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Горх Олексій Петрович – д-р юрид. наук, доц., доц. кафедри кримінального та кримінального процесуального права Національного університету «Києво-Могилянська академія».

*Рекомендовано до друку
Вченою Радою юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол № 4 від 13 грудня 2024 року)*

Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. В. М. Бурдіна, К82 В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.

ISBN 978-966-667-882-2

Підручник «Кримінальне право України. Загальна частина» підготований науково-педагогічним колективом кафедри кримінального права і кримінології Львівського національного університету імені Івана Франка. У підручнику на основі чинного Кримінального кодексу України 2001 р. (станом на 01.12.2024 р.) та з урахуванням проекту Кримінального кодексу України, сучасних здобутків науки кримінального права, практики національних та міжнародних судових інстанцій висвітлено основоположні питання Загальної частини кримінального права України.

Підручник призначений для здобувачів вищої освіти всіх рівнів, аспірантів (ад'юнктів), викладачів, наукових співробітників, суддів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, інших правників, а також усіх тих, хто цікавиться питаннями кримінального права.

УДК 343(477)(075.8)

Видавництво «Юрінком Інтер» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. Ця книга виготовлена з паперу, сертифікованого Forest Stewardship Council®

ISBN 978-966-667-882-2

© Колектив авторів, 2025
© Юрінком Інтер, 2025

Колектив авторів:

- Бурачинська Юстина Богданівна**, д-р філософ., асист. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділ 10 (у співавторстві з канд. юрид. наук Вакулою І. Ю.);
- Бурдін Володимир Миколайович**, д-р юрид. наук, проф., декан юридичного факультету ЛНУ ім. І. Франка – передмова (у співавторстві з канд. юрид. наук Маркіним В. І.), розділи 8, 24 (у співавторстві з д-ром юрид. наук, доц. Палюх Л. М.);
- Вакула Ірина Юрійівна**, канд. юрид. наук, асист. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділ 10 (у співавторстві з д-ром філософ. Бурачинською Ю. Б.);
- Гордієнко Володимир Володимирович**, канд. юрид. наук, доц. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – підрозділи 9.1–9.5 розділу 9;
- Гриниха Ірина Михайлівна**, магістр права, асист. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділ 11;
- Денькович Ольга Іванівна**, канд. юрид. наук, доц., доц. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділи 2, 3;
- Ждиняк Наталія Петрівна**, канд. юрид. наук, доц. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділи 4, 17;
- Ковалик Юлія Михайлівна**, д-р філософ., асист. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділи 1 (у співавторстві з канд. юрид. наук Панчак О. Г.), 21;
- Крикливець Дмитро Євгенович**, канд. юрид. наук, доц., доц. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділи 18, 22;
- Леськів Соломія Романівна**, канд. юрид. наук, доц. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділ 23;
- Маркін Віктор Ігорович**, канд. юрид. наук, завідувач кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – передмова (у співавторстві з д-ром юрид. наук Бурдіним В. М.), розділи 5, 6;
- Палюх Лідія Михайлівна**, д-р юрид. наук, доц., проф. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділи 15, 19, 20, 24 (у співавторстві з д-ром юрид. наук Бурдіним В. М.);
- Панчак Оксана Григорівна**, канд. юрид. наук, доц. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділи 1 (у співавторстві з д-ром філософ. Ковалик Ю. М.), 7, 12, підрозділ 9.6 розділу 9;
- Сень Ірина Зеновійівна**, канд. юрид. наук, доц. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділ 13;
- Федорович Наталія Андріївна**, д-р філософ., асист. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділ 14;
- Шуп'яна Мар'яна Юрійівна**, канд. юрид. наук, доц. кафедри кримінального права і кримінології ЛНУ ім. І. Франка – розділ 16.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	9
ПЕРЕДМОВА	11
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТОД, ЗАВДАННЯ ТА СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ГАЛУЗІ ПРАВА	
1.1. Поняття кримінального права	14
1.2. Предмет та метод кримінального права	19
1.3. Завдання кримінального права	34
1.4. Система кримінального права	40
1.5. Кримінальне право як галузь права і суміжні галузі права	48
РОЗДІЛ 2. ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА	
2.1. Поняття і значення принципів кримінального права	58
2.2. Система і види принципів кримінального права	66
2.3. Характеристика принципів кримінального права	70
РОЗДІЛ 3. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС ЯК ДЖЕРЕЛО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА	
3.1. Джерела кримінального права та їх система	94
3.2. Поняття і система Кримінального кодексу України	99
3.3. Чинність Кримінального кодексу України	105
3.4. Тлумачення положень Кримінального кодексу України	128
РОЗДІЛ 4. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ	
4.1. Поняття та ознаки кримінального правопорушення	142
4.2. Малозначність діяння	154
4.3. Кримінальні правопорушення та інші види правопорушень	159
4.4. Класифікації кримінальних правопорушень	163
РОЗДІЛ 5. СКЛАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ	
5.1. Поняття та кримінально-правове значення складу кримінального правопорушення ..	172
5.2. Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення	178
5.3. Класифікації складів кримінального правопорушення	186
5.4. Кримінально-правова кваліфікація	198
РОЗДІЛ 6. ОБ'ЄКТ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	
6.1. Поняття об'єкта складу кримінального правопорушення	210
6.2. Класифікації об'єктів складу кримінального правопорушення	218
6.3. Предмет складу кримінального правопорушення	230
6.4. Потерпілий у складі кримінального правопорушення	235

РОЗДІЛ 7. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

7.1. Поняття та ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення	242
7.2. Суспільно небезпечне діяння як ознака складу кримінального правопорушення.....	246
7.3. Суспільно небезпечні наслідки як ознака складу кримінального правопорушення.....	255
7.4. Причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням та суспільно небезпечними наслідками як ознака складу кримінального правопорушення	262
7.5. Спосіб, місце, час, обстановка, знаряддя та засоби як ознаки складу кримінального правопорушення.....	269

РОЗДІЛ 8. СУБ'ЄКТ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ. ОСОБА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШНИКА

8.1. Суб'єкт складу кримінального правопорушення – фізична особа (людина).....	286
8.2. Суб'єкт складу кримінального правопорушення – осудна особа	291
8.3. Суб'єкт складу кримінального правопорушення – особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна відповідальність	305
8.4. Спеціальний суб'єкт складу кримінального правопорушення	313
8.5. Особа кримінального правопорушника.....	318
8.6. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.....	322

РОЗДІЛ 9. СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ. ПОМИЛКИ ТА ЇХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ

9.1. Поняття та ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.....	328
9.2. Вина як ознака складу кримінального правопорушення	331
9.3. Умисел як форма вини.....	337
9.4. Необережність як форма вини	345
9.5. Мотив, мета та емоційний стан особи як ознаки складу кримінального правопорушення	355
9.6. Помилки та їх кримінально-правове значення	363

РОЗДІЛ 10. СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

10.1. Поняття та види стадій кримінального правопорушення	382
10.2. Готування до кримінального правопорушення	388
10.3. Замах на кримінальне правопорушення	399
10.4. Закінчене кримінальне правопорушення.....	407
10.5. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця	416

РОЗДІЛ 11. СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ. ПРИЧЕТНІСТЬ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

11.1. Поняття та ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні.....	424
11.2. Види співучасників кримінального правопорушення	437
11.3. Форми співучасті у кримінальному правопорушенні.....	454
11.4. Підстави та межі кримінальної відповідальності співучасників кримінального правопорушення.....	471

11.5. Співучасть у кримінальних правопорушеннях, суб'єкт складу яких спеціальний	488
11.6. Ексцес співучасника.....	494
11.7. Добровільна відмова при співучасті у кримінальному правопорушенні	500
11.8. Причетність до кримінального правопорушення.....	508
РОЗДІЛ 12. МНОЖИННІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	
12.1. Поняття та ознаки множинності кримінальних правопорушень.....	526
12.2. Одиничне кримінальне правопорушення як елемент множинності	532
12.3. Форми та види множинності кримінальних правопорушень	544
12.4. Повторність кримінальних правопорушень	550
12.5. Сукупність кримінальних правопорушень.....	560
12.6. Рецидив кримінальних правопорушень	570
РОЗДІЛ 13. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ	
13.1. Поняття, ознаки та види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння	578
13.2. Необхідна оборона	587
13.3. Уявна оборона (оборона від уявного посягання).....	605
13.4. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.....	609
13.5. Крайня необхідність	621
13.6. Фізичний або психічний примус	629
13.7. Виконання наказу або розпорядження	634
13.8. Діяння, пов'язане з ризиком.....	638
13.9. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації	643
13.10. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.....	650
РОЗДІЛ 14. ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ	
14.1. Поняття та ознаки заходів кримінально-правового характеру	658
14.2. Класифікації заходів кримінально-правового характеру.....	663
14.3. Заходи кримінально-правового характеру, які є реалізацією кримінальної відповідальності	669
14.4. Заходи кримінально-правового характеру, які не є реалізацією кримінальної відповідальності	679
РОЗДІЛ 15. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	
15.1. Поняття та ознаки звільнення від кримінальної відповідальності.....	684
15.2. Види звільнення від кримінальної відповідальності.....	693
15.3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.....	699
15.4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим	707
15.5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки	714
15.6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки	720
15.7. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.....	725

РОЗДІЛ 16. ПОНЯТТЯ ТА МЕТА ПОКАРАННЯ

16.1. Поняття та ознаки покарання.....	738
16.2. Мета покарання.....	748
16.3. Відмінність покарання від інших видів державного примусу	758

РОЗДІЛ 17. СИСТЕМА І ВИДИ ПОКАРАНЬ

17.1. Поняття та ознаки системи покарань	768
17.2. Класифікації покарань	772
17.3. Основні покарання	779
17.4. Додаткові покарання	810
17.5. Покарання, які можуть застосовуватись і як основні, і як додаткові.....	822

РОЗДІЛ 18. ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

18.1. Поняття та ознаки призначення покарання.....	836
18.2. Поняття засад призначення покарання та їх види.....	840
18.3. Загальні засади призначення покарання.....	846
18.4. Спеціальні засади призначення покарання	863
18.5. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Правила обчислення строків покарання.....	891

РОЗДІЛ 19. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

19.1. Поняття, ознаки звільнення від покарання та його відбування	898
19.2. Види звільнення від покарання та його відбування.....	903
19.3. Звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної безпеки	909
19.4. Звільнення від покарання у зв'язку зі закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності	913
19.5. Звільнення від покарання або від його відбування за хворобою.....	917
19.6. Звільнення від призначеного покарання або пом'якшення призначеного покарання у зв'язку з набранням чинності законом, що усуває караність діяння.....	923
19.7. Звільнення від відбування покарання з випробуванням	927
19.8. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років	940
19.9. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.....	945
19.10. Звільнення від відбування покарання у зв'язку зі закінченням строків давності виконання обвинувального вироку	949
19.11. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.....	954
19.12. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби	963
19.13. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого.....	969
19.14. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з амністією.....	973
19.15. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з помилюванням	979
19.16. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким	983

РОЗДІЛ 20. СУДИМІСТЬ

20.1. Поняття та ознаки судимості.....	990
20.2. Виникнення і припинення судимості.....	1007

РОЗДІЛ 21. ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ

21.1. Поняття та ознаки обмежувальних заходів.....	1020
21.2. Види обмежувальних заходів.....	1029
21.3. Умова та підстава застосування обмежувальних заходів.....	1040
21.4. Особливості застосування обмежувальних заходів.....	1043

**РОЗДІЛ 22. ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ, ПРИМУСОВЕ ЛІКУВАННЯ
ТА СПЕЦІАЛЬНА КОНФІСКАЦІЯ**

22.1. Примусові заходи медичного характеру.....	1050
22.2. Примусове лікування.....	1061
22.3. Спеціальна конфіскація.....	1067

РОЗДІЛ 23. ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

23.1. Поняття та ознаки заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.....	1076
23.2. Види заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб та правила їх застосування.....	1085
23.3. Умови та підстави застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Звільнення від їх застосування.....	1093

**РОЗДІЛ 24. ОСОБЛИВОСТІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ,
ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ**

24.1. Обумовленість особливостей заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до неповнолітніх.....	1102
24.2. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.....	1106
24.3. Особливості застосування до неповнолітніх покарання.....	1121
24.4. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.....	1131
24.5. Особливості припинення судимості щодо осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у неповнолітньому віці.....	1144

ПЕРЕДМОВА

Протягом двадцятип'ятирічного періоду існування кафедри кримінального права і кримінології Львівського національного університету імені Івана Франка неодноразово порушувалося питання про необхідність підготовки підручника «Кримінальне право України. Загальна частина», співавторами якого б стали науково-педагогічні працівники кафедри. Попри те, що у різні періоди на кафедрі працювало чимало знаних, потужних та досвідчених науковців, збутися цим амбітним планам тривалий час, на жаль, не судилося. Сьогодні складно сказати, що було причиною – розбіжності у наукових підходах, складність та тривалість роботи, недостатня переконливість «лобістів» ідеї чи щось інше. Хоча сама ідея підготовки такого видання завжди була, про неї завжди згадували, її обговорювали.

Втілити цю ідею в життя вдалося сучасному колективу кафедри – команді молодих, наполегливих та творчих учених, науковий потенціал яких посприяв у відносно короткі строки опублікуванню видання, яке Ви тримаєте в руках. Перед авторським колективом стояло масштабне завдання: підготувати сучасний підручник кримінального права України (його Загальної частини), який увібрав би в себе найкращі риси видань такого ґатунку – вдало поєднував практику та теорію, висвітлював сучасний стан правозастосування і тенденції у правотворчості, підкреслював системність кримінального права та враховував багаторічні напрацювання кафедри, концептуальне бачення авторським колективом кримінально-правової матерії. Наскільки це вдалося реалізувати співавторам – покаже час та розсудять читачі.

Писалось непросто та у непрості часи. Змінювався чинний КК України, що вимагало внесення постійних правок та доопрацювання вже готового матеріалу. Змінювався й склад авторського колективу, а отже – залучалися нові співавтори, а окремі розділи доводилося писати «з нуля». Повномасштабна війна та її наслідки теж не сприяли роботі, а інтенсивна розробка проекту КК України – не підвищувала мотивацію. Однак, пропри всі труднощі, роботу завершено і це видання побачило світ.

Пропонований підручник «Кримінальне право України. Загальна частина» характеризується доволі істотними змістовними та структурними особливостями, що їх ретельно і послідовно намагався впровадити авторський колектив протягом усього періоду підготовки. На них варто зупинитися окремо.

По-перше, це перший, з відомих нам, підручників кримінального права України (його Загальної частини), який побудований на основі навчальних прикладів – змодельованих правозастосовних ситуацій, правильна кримінально-правова оцінка яких залежить від належного засвоєння навчального матеріалу, що слідує за цим прикладом. На відміну від більшості навчальних чи навчально-методичних видань такого типу (підручників, навчальних посібників, курсів лекцій тощо), де вкраплення практики лише локально ілюструють окремі теоретичні положення, в цьому підручнику ситуація близька до зворотної – спочатку сформульовано потенційну правозастосовну ситуацію, далі подається увесь необхідний законодавчий та теоретичний матеріал, що системно розкриває відповідне питання та, врешті, – пропонується авторська оцінка такої ситуації як результат зіставлення першого з другим. Обраний підхід, на нашу думку, є більш продуктивним, адже дає змогу не лише одразу зацікавити читача (так би мовити «зіткнути» його не з набором теоретичних

твердженнь, а з конкретною життєвою ситуацією, близькою до тих, які доводиться вирішувати юристові у своїй професійній діяльності), але й акцентує увагу на прикладному значенні наявних кримінально-правових засобів (основне з яких – вирішення цілком реальних, «живих», часом, на перший погляд, доволі тривіальних, ситуацій).

По-друге, початок роботи над цим підручником припав на період, коли активно обговорювалися положення проєкту КК України, який готувався (та й продовжує готуватися) Робочою групою з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи. У зв'язку з чим було прийнято рішення відобразити у книзі основні положення такого проєкту, порівнюючи підходи щодо вирішення тих чи інших кримінально-правових питань у чинному КК України та його потенційному наступнику. Такий крок дає можливість у найбільш концентрованому вигляді ознайомити читача з ключовими тенденціями сучасної кримінально-правової доктрини, готує правників до сприйняття нового кримінального закону (звісно ж, якщо проєкт КК України буде прийнятий та набуде чинності).

По-третє, не в усіх сучасних навчальних та навчально-методичних виданнях з кримінального права (його Загальної частини) приділено належну увагу значенню (насамперед, кримінально-правовому) тих чи інших положень кримінального закону, існуючих класифікацій, певних теоретичних конструкцій тощо. Нерідко читачеві пропонують лише певний кримінально-правовий «інструментарій», проте не пояснюють, для чого він існує? Які саме кримінально-правові питання дозволяє вирішити? Це спонукало авторський колектив приділяти значну увагу значенню розглядуваних питань, робити покликання на розділи (підрозділи) інших співавторів з метою більш рельєфного ілюстрування прикладної складової, взаємозв'язку кримінально-правових інститутів та норм.

По-четверте, під час підготовки підручника чимало уваги приділено актуальній практиці національних (найперше – ВСУ та ВС) та міжнародних (зокрема, ЄСПЛ) судових інстанцій. Тому на сторінках цієї книги читач знайде доволі обширний масив релевантних судових рішень (постанов) ВП ВС та ККС ВС, що стосуються питань матеріального кримінального права – їхні висновки при мотивуванні прийнятих рішень (постанов) у конкретних справах нині набувають все більш виразних ознак судового прецеденту.

По-п'яте, пропонований підручник вирізняється авторським підходом до розв'язання частини сучасних кримінально-правових проблем, що стає помітно практично з перших сторінок цієї праці, а вирішення окремих із них – відрізняється від підходів, які вважаються загальноприйнятими чи, принаймні, найбільш поширеними у вітчизняній кримінально-правовій доктрині. Це, звісно ж, несе в собі ризики потенційної критики, перспективу «бути не почутими» та й підвищує ціну помилки. Водночас, ми сподіваємося, що допитливого та неупередженого читача зуміємо якщо не переконати, то принаймні, – змусимо його задуматися.

Слушно відзначити, що великий обсяг підручника, трирічний період роботи над ним та значна кількість залучених співавторів, ймовірно, не дозволили «стовідсотково» уніфікувати наукові підходи, завжди встигати за останніми редакціями проєкту КК України, повністю уникнути дублювання окремих положень. Та й навряд чи це, зважаючи на характер видання, було можливим. Тому авторський колектив буде щиро вдячний за зауваження, пропозиції чи побажання, які сприятимуть покращенню цього видання (їх просимо надсилати на електронну пошту pidruchnyk_kp@ukr.net).